

אסטרטגיות למידה והוראה מתקנת

מטרות הקורס

- היכרות עם ההגדרות השונות של ליקויי למידה והפרעות קשב
- היכרות ראשונית עם עולמו של הילד לקוי הלמידה
- היכרות עם מאפייני הלקויות והפרעת הקשב.
- חשיפה לסוגי האבחונים.
- אסטרטגיות למידה בהבנת הנקרא, חשבון, קריאה וכתיבה.

• שאלות / תאום ציפיות

רגע לפני.....

כל ילד הוא יקר.

הוא זקוק **לחינוך וטיפוח** זהיר ואוהב **ולפיתוח** היכולות המלאות שלו. ישנם ילדים להם צרכים מיוחדים, ועבורם, **האופי והעוצמה** של הטיפול הם משמעותיים יותר... ילדים עם ליקויים צריכים להשתלב במערכת החינוך הרגילה.

כדי לאפשר להם זאת, עלינו להעמיק את ההבנה שלנו לגבי **התנאים**, **והדרכים** הטובות ביותר בהן נוכל לסייע לילדים אלה להשיג את **הפוטנציאל** המלא שלהם".

מתוך הקדמה לספר "ליקויי למידה בהודו".

DSM-: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders

הגדרת לקות למידה על פי ה-DSM
"הפרעות למידה מאובחנות כאשר **הישגי היחיד** במבחנים
סטנדרטיים בקריאה, מתמטיקה או הבעה בכתב וכתובה המועברים
באופן אינדיבידואלי, הם במידה משמעותית **מתחת למצופה** על פי
גילו, לימודיו ורמת המשכל שלו.
הפרעות הלמידה **מפריעות** במידה מובהקת להישגים האקדמאים,
או **פעולות** החיים היום **יומיות** שמחייבות כישורי קריאה,
מתמטיקה או כתיבה."

מהי לקות למידה?

לקות הלמידה הנה לקות ראשונית.
לאנשים בעלי לקות למידה אינטליגנציה תקינה ומעלה.
הגורם ללקות הוא כפי הנראה נוירולוגי.
הלקות באה לידי ביטוי בתפקודים אקדמיים.
פער משמעותי ומתמשך בין הישגים לימודיים לבין ההישגים
המצופים על פי גיל ורמת כיתה.
פער משמעותי בין הישגים לימודיים לבין כישורים אינטלקטואליים
(עפ"י מבחני משכל אובייקטיביים).

ליקויי למידה מתמידים לאורך מעגל החיים – אם כי ביטוייהם ועוצמתם משתנים כפונקציה של שלבי התפתחות, תפקידי הגיל ודרישות הסביבה.
ליקויי למידה עלולים להופיע עם ליקויים אחרים

למה חשובה ההגדרה?

ההגדרות נדרשות יותר עבור המוסדות המספקים את המשאבים (דרוש מימון כלכלי- למי מגיע התאמות, שעות שילוב וכ"ו), מאשר בעבור אוכלוסיית המטפלים. אנשי השטח השתמשו בהגדרות כדי לדעת איך לטפל בילד.
ההגדרה חשובה, כי טעות בהגדרה פוגעת ב: 1. זכאות הילד לקבל תמיכה נוספת. 2. הטיפול בילד.

ההבחנה בין לקויי למידה לקשיי למידה:

מרבית המחקרים מצביעים על קושי באבחנה מבדלת בראשית ביה"ס (בשלבים של ראשית קריאה) בין ילדים עם קשיי קריאה לא מובחנים לבין ליקויי קריאה **לקות למידה** - הגדרת פער בין יכולת אינטלקטואלית לבין הישגים הנמדדים באבחון נורמטיבי יחידני, או פער בין תחומי תפקוד שונים – מהווה אמת מידה לאבחנה זו במרבית ההגדרות.

לקות למידה - היא פנימית לפרט ויסודה בשונות נוירולוגית. ישנה פגיעה בארגון המוחי ופגיעה זו תתמיד לאורך שלבי ההתפתחות השונים.

קשיי למידה - אין פער משמעותי בין מנת המשכל וההישגים אצל ילדים ללא לקות למידה. הקשיים יכולים להעיד על איחור התפתחותי.

הסיבה לכישלון בלימודים או לקשיים בלמידה איננה הפרעה התפתחותית או קושי נוירולוגי, אלא נובעים מסיבה חיצונית (כמו כשל דיסקטי, בעיות אישיות).

תלמידים המוגדרים כ"איטיים בלמידה" או שהישגיהם נמוכים מסיבות חיצוניות - יצליחו להתגבר על הקשיים או לצמצם את הפערים בינם לבין הסביבה, בעזרת הדרכה וסיוע בלמידה.

עשה שאדע

<https://www.youtube.com/watch?v=HB-4OJ-O8KY>

בזמן הצפייה כתבי מה את מזהה אצל השחקן הראשי,
משפחתו וסביבתו הקרובה- התייחסי להיבטים רגשיים,
חברתיים, התנהגותיים ולימודיים.
שיתוף בחויית הצפייה
מה אני לוקחת

סוגי לקויות למידה

ישנם סוגים שונים ומגוונים של ליקויי למידה. המושג כולל בתוכו קשת רחבה של ליקויים אשר המשותף להם הוא הקושי שבא לידי ביטוי בלמידה. פעמים רבות קיימים באדם עם ליקויי הלמידה מספר לקויות למידה.

סוגי לקויות הלמידה:

❖ דיסלקציה

❖ דיסגרפיה

❖ דיסקלקוליה

❖ ליקויי למידה לא מילוליים

❖ הפרעות קשב וריכוז

דיסלקציה - לקויות בקריאה

אנשים בעלי דיסלקציה- אלו הם ליקויי למידה המאופיינים בקשיי קריאה ואיות, אשר לרוב נגרמים עקב קשיי פענוח ו/או שליפה מן המנגנון הפונולוגי במוח האחראי על הקישור בין אות לצליל. כיום ההגדרה המקובלת היא שדיסלקציה זהו קושי ספציפי בקריאה שמתבטא בפער של שנתיים בדיוק בקריאה או בקצב הקריאה. ייתכנו מצבים שלאדם יהיו קשיים רק בקריאה וכל שאר התחומים יהיו תקינים ומעלה. במקרה כזה הוא ייחשב כבעל דיסלקציה. הדיסלקציה כפופה לכל ההגדרות של לקות למידה אדם בעל רמת משכל תקינה. אדם שאין לו חסך חושי- שומעים רואים וכדומה. שכן היו במערכת החינוך ונחשפו לשיטות ההוראה המקובלות. אין להם הפרעות נפשיות חריפות.

קשיים **בכתיבה** – כתב-יד לא ברור, שגיאות כתיב מרובות, קשיים בבניית משפטים, קשיים בארגון התחלתי של משימת כתיבה, בעיות בארגון של רצף.

קשיים **במתמטיקה** – קושי בהבנת השפה המתמטית, שליטה חלקית בלבד בפעולות אוטומטיות בסיסיות, קושי בזכירת נוסחאות או רצף של פעולות חשבוניות, היפוך מספרים וסימנים, הפרעות בהתמצאות בכיוונים, קושי בהעתקה ובקריאה של בעיות.

קשיים **במיומנויות למידה** – קושי בארגון הזמן, קשיים בהתמדה בביצוע משימה, קשיים בשילוב מידע ממקורות שונים, קשיים בזכירה ובשינון, קשיים בשימוש טכני במאגרי מידע מודפסים ואלקטרוניים, קשיים בעמידה במבחן למרות שליטה בחומר.

דיסגרפיה – לקויות בכתיבה

אנשים בעלי דיסגרפיה- אלו הם ליקויי למידה אשר לרוב קשורים בבעיה מוטורית המקשה על הלומד לכתוב כראוי.

לקויות בכתיבה העלולות להתבטא :

בלחץ רב מדי או מועט מדי על כלי הכתיבה.

איטיות בכתיבה.

שגיאות כתיב רבות, החלפות בין צלילים הומופונים- אותו צליל ולא אותה אות. כמו כתיבת המילה ראש עם ו' במקום א'. כל ההחלפות של ט' ת', כ' ח'. (חשוב לזכור שאם לתלמיד יש מספר שגיאות כתיב- אין הוא יוגדר כדיסגרף, תלוי לעומת הקושי ובסוג שגיאות הכתיב) ניסוח שגוי של משפטים.

הימנעות מכתיבה או בשימוש בתשובות קצרות, כדי להימנע מכתיבה מרובה. רמת התוכן שהתלמיד מבטא בכתיבה נמוכה, לעתים מזומנות, מרמת התוכן שהוא מביע בעל פה, בשל השקעת המאמצים בצד הטכני של הכתיבה והסחת הדעת מן התוכן.

במידה מסוימת קשיים אלו באים על רקע של קשיים במוטוריקה העדינה (כגון קושי באחיזת העיפרון), קשיים בתפיסה החזותית (כגון קושי בהבחנה בין אותיות) וקושי בתיאום בין העין ליד.

הדיסגרפיה כפופה לכל ההגדרות של לקות למידה :
אדם בעל רמת משכל תקינה.
אדם שאין לו חסך חושי- שומעים רואים וכדומה.
שכן היו במערכת החינוך ונחשפו לשיטות ההוראה המקובלות.
אין להם הפרעות נפשיות חריפות

דיסקלקוליה – לקויות במתמטיקה

אנשים בעלי דיסקלקוליה- בעלי ליקויי למידה הקשורים לבעיות ברכישת החשבון וקושי בהבנת היסודות בחשבון. זיכרו לא כל ילד המתקשה בחשבון הוא בעל דיסקלקוליה. תלוי בעוצמת הקושי.

לקויות אלו מתבטאות בקושי ברכישה תואמת-גיל של מיומנויות החשבון ובדרך כלל מתגלות כבר בגיל צעיר. הקשיים ניכרים בהבנת מושגים מרכזיים בחשבון ובקשיים בעשיית פעולות החשבון. אצל כמה מן התלמידים ניכר קושי בהבחנה הכמותית (כגון השוואה בין כמויות, יכולת אומדן) ובהבנה של רצף (כגון רצף של מספרים ורצף פעולות חשבוניות), וכן ניכרת בהם לקות שפה (כגון אי יכולת ללמוד מונחים מתמטיים או לתרגם בעיה מילולית לתרגיל).

במה שונים תלמידים לקויי למידה זה מזה?

בתחומי הלקות, בחומרת הלקות ובהשפעתה על תפקודם בתחומים הרגשי החברתי והלימודי.

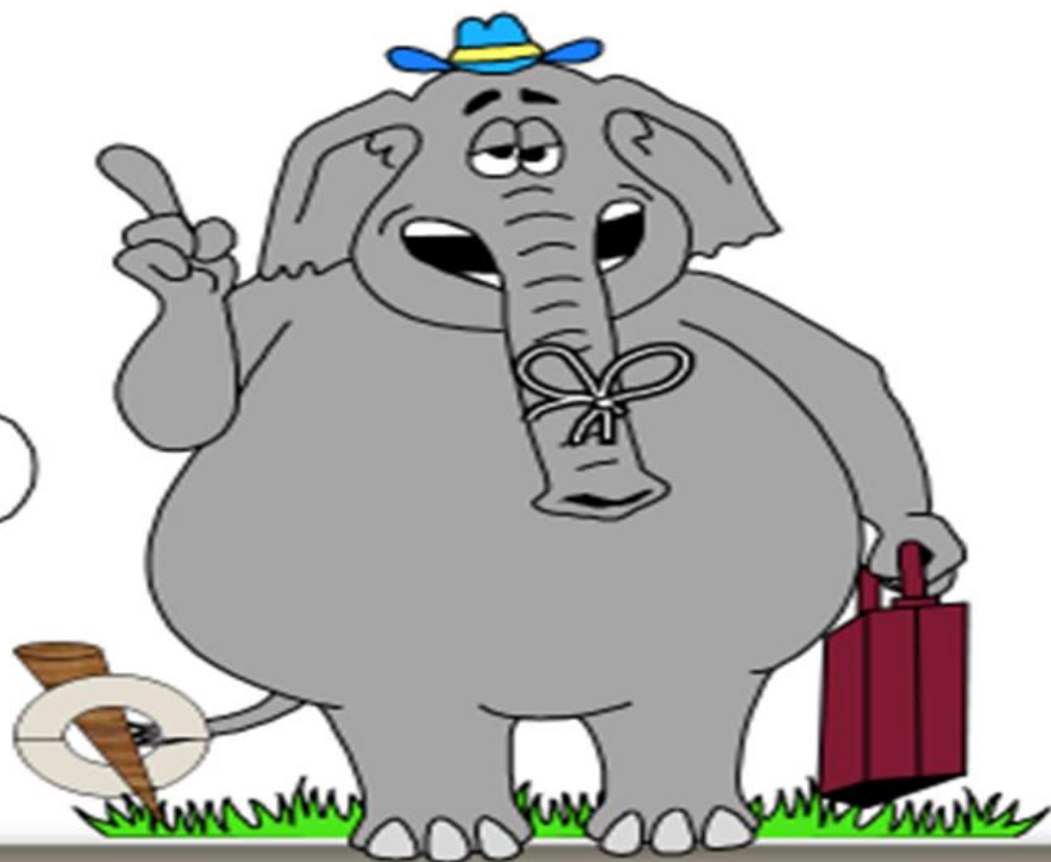
לסיכום:

קיימים סוגים שונים של ליקויים
ולכן אין אדם עם לקות למידה אחד דומה למשנהו.
כאשר בעיית האדם מאותרת בזמן וניתן לו טיפול מתאים, תופעת הלקות אינה
נעלמת אך יכולה להתמתן!

כמו שהרבה ילדים אוהבים לומר:

אני רוצה, אבל אני לא יכול!

האמנם?
?

והרי הסיפור:

"כשהייתי קטן אהבתי מאד את הקרקס.

במיוחד אהבתי את החיות, ומכל החיות אהבתי

את הפיל.

במשך ההופעה הציג

הייצור הענקי הזה

את כישוריו.

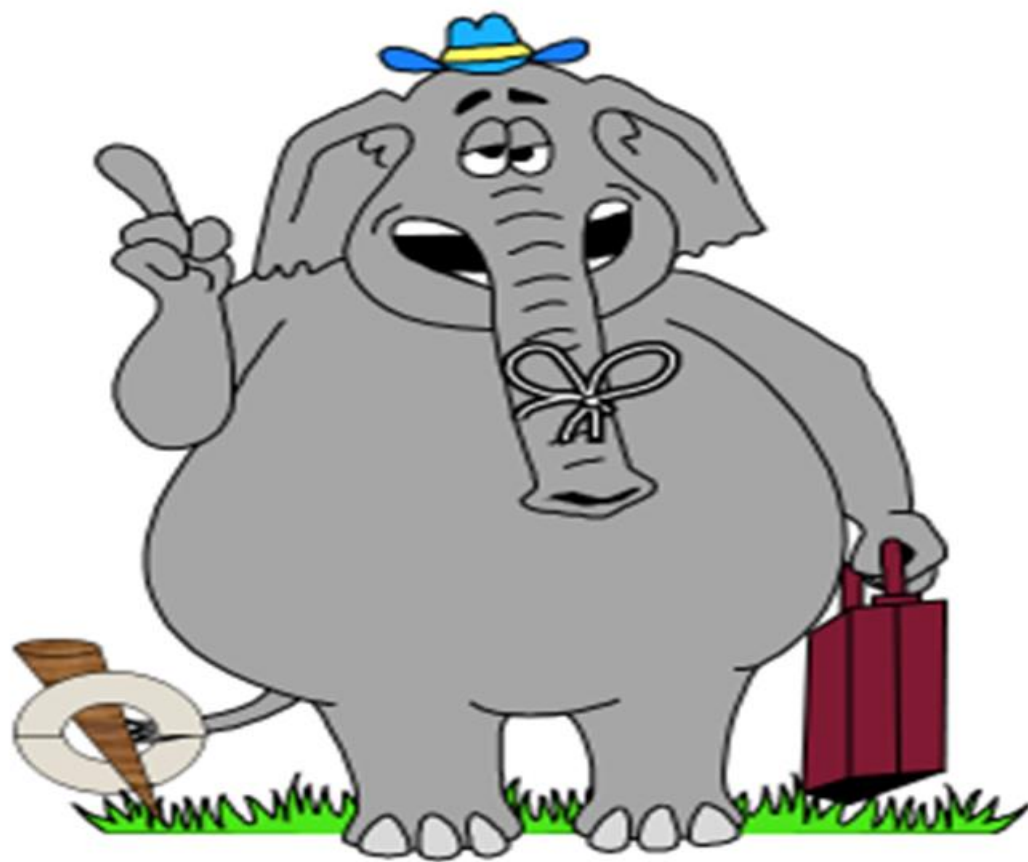

בהפסקה שבין ההופעות היה הפיל קשור
בשרשרת ליתד שהייתה נטועה באדמה. **היתד**
לא הייתה אלא חתיכת עץ לא גדולה, ורק
כמה סנטימטרים ממנה היו תקועים באדמה.

למרות השרשרת הכבדה והחזקה, **היה ברור**
לי לחלוטין, שהחיה הזאת שיכולה לעקור עץ
שלם מהשורש ללא קושי, יכולה בקלות רבה
למשוך את היתד הקטנה מהאדמה ולברוח.

התעלומה היתה ברורה וגלויה לעין:

מה מחזיק אותו שם ?

**כשהייתי בן חמש או שש, עדיין סמכתי על
חכמתם של המבוגרים, שלשאלתי ענו, כי
הפיל לא בורח משום שהוא פיל מאולף.**

**שאלתי את השאלה המתבקשת: **אם הוא
מאולף, אז למה בכלל צריך לקשור אותו?****

לא זכור לי שקיבלתי תשובה הגיונית.

**עם הזמן שכחתי את תעלומת הפיל והיתד,
אך לפני כמה שנים פגשתי מישהו מספיק
חכם, שידע את התשובה:**

**”הפיל לא בורח כי הוא קשור ליתד דומה מאז
שהיה צעיר מאד.”**

**עצמתי עיניים ודמיינתי את הגור הקטן, רגע
אחרי שנולד...**

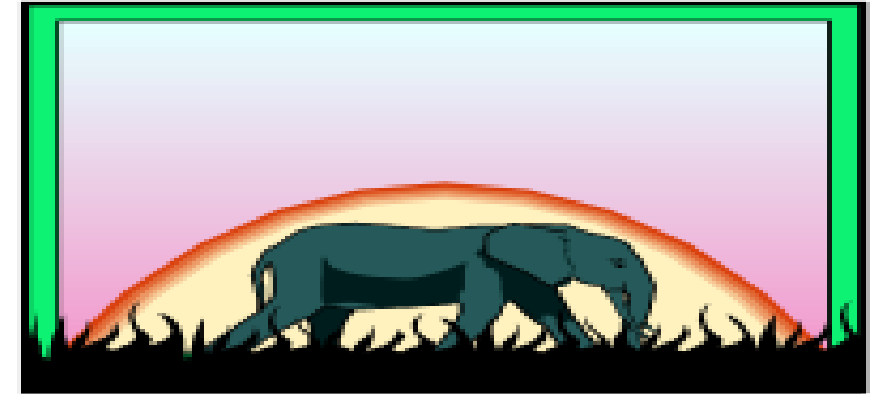
**אני בטוח שאז הפילון דחף, משך, הזיע ועשה
הכל כדי להשתחרר, אבל לשווא!
היתד הייתה חזקה ממנו.**

**אני מוכן להישבע שהפילון היה נרדם מותש
מהמאמצים, כדי לקום למחרת היום ולנסות
להשתחרר, וכך גם ביום שאחרי ובזה
שאחרי.**

**עד שהגיע היום, יום איום ונורא
בחיינו של הפילון, שבו השלים עם
חוסר האונים שלו ונכנע לגורלו.**

מוסר השכל לא לפילים בלבד !

הפיל החזק והגדול הזה
שאנחנו רואים בקרקס,

לא בורח, כי הוא מאמין שהוא לא יכול.

הוא זוכר את אי היכולת שלו, את תחושת
חוסר האונים שהפנים מעט אחרי שנולד.

הדבר הכי נורא הוא שאף פעם לא הטיל
ספק של ממש בתכונה זו. הוא אף פעם לא
ניסה לבחון את כוחו מחדש...